

dr hab. Monika Gurgul  
Instytut Filologii Romańskiej UJ  
Al. Mickiewicza 9A  
33-332 Kraków

Kraków, 21 listopada 2016

### Ocena

osiągnięć naukowych oraz dorobku dydaktycznego i organizacyjnego  
pana dra Davide Artico  
adiunkta w Instytucie Filologii Romańskiej na Uniwersytecie Wrocławskim

Dr Artico rozpoczął swoją drogę naukową na Uniwersytecie w Turynie, gdzie uzyskał tytuł doktora nauk historycznych w roku 2004. Nostryfikacja tego dyplomu nastąpiła w roku 2006 na mocy uchwały Rady Wydziału Historycznego Uniwersytetu Warszawskiego. Rok później, na podstawie rozprawy doktorskiej *Poeta o bardo? Dell'opera di Francesco Guccini*, Habilitant otrzymał tytuł doktora nauk humanistycznych w zakresie literaturoznawstwa na Uniwersytecie Wrocławskim. Od tej pory pracuje w Instytucie Filologii Romańskiej tegoż Uniwersytetu, łącząc zainteresowania historyczne i literaturoznawcze. Jest autorem trzech monografii (w tym jednej wydanej we Włoszech) i 17 artykułów naukowych, 10 rozdziałów w pracach zbiorowych oraz współautorem 2 rozdziałów; opublikował 3 artykuły w materiałach konferencyjnych i współredagował 5 tomów artykułów.

Z tego dorobku po roku 2007 (doktorat z literaturoznawstwa) ukazały się dwie monografie, 13 artykułów naukowych (w tym 1 we Włoszech i 2 w Niemczech), 11 rozdziałów w pracach zbiorowych (z tego 3 współautorstwa; w tym 7 we Włoszech, 1 London-New York, 1 w Słowenii), 3 artykuły w materiałach konferencyjnych (1 we Włoszech), 2 publikacje popularne, 3 recenzje i 6 przekładów artykułów naukowych (5 we Włoszech). Habilitant współredagował 2 tomy artykułów (oba we Włoszech). Z zestawu publikacji widać, że regularnie współpracuje z cenionym turyńskim wydawnictwem UTET. W swoich publikacjach i przekładach porusza się w obszarze języków: włoskiego, angielskiego, niemieckiego i polskiego.

W przewodzie habilitacyjnym dr Artico przedstawił do oceny książkę zatytułowaną *Sanguine Cyrnaei luimus perjuris Regis. La figura di Napoleone nella letteratura italiana del primo Ottocento* (Toruń 2015). Napoleon przybył do północnych Włoch pod koniec XVIII w. jako dowódca wojskowy, rozbudzając nadzieje wolnościowe i krzewiąc rewolucyjne ideały. Dość szybko dał się poznać jako władca autorytarny, koronował się na króla Włoch i rozpoczął poszerzanie swoich politycznych wpływów. W rezultacie stał się jedną z najważniejszych postaci życia politycznego na półwyspie włoskim na przełomie wieków, co znalazło wyraz także w ówczesnej twórczości literackiej. Zjawisko to uległo szybkiej intensyfikacji: pierwsze ślady zainteresowania Francuzem odnajdujemy jeszcze pod koniec Settecenta, a pierwsza wyraźna fala literatury panegirycznej inspirowanej jego postacią przypada na lata 1802-1805, by przybrać jeszcze na sile po koronacji w maju 1805. Właśnie obrazy Napoleona, utrwalone przez „włoskich” poetów tamtej doby, są tematem niniejszej monografii, przy czym Autor ogranicza swoje badania do tych twórców, którzy uczestniczyli w kształtowanej przez Napoleona rzeczywistości.

Autor stawia przede wszystkim pytanie, mające uprawomocnić wybór tematu badawczego, czy tekst literacki może stanowić źródło wiedzy historycznej i, powołując się na prace Haydena White’a, odpowiada na nie twierdząco. Interesuje go literatura będąca nośnikiem ideologii, a chociaż aspekt estetyczny utworów jest w tej perspektywie badawczej drugorzędny, poświęca uwagę i temu zagadnieniu. Zgadza się z Benedetto Croce w negatywnej ocenie formy artystycznej większości zideologizowanych tekstów, by stwierdzić (powołując się zresztą także na Crocego oraz na Rolanda Barthesa), że nawet nieudane dzieła są tworem swojej epoki i stanowią odpowiedni materiał do jej badania. Te uwagi pojawiają się w dwóch pierwszych rozdziałach książki (całość jest złożona z 10 rozdziałów).

Począwszy od drugiego rozdziału dr Artico dokonuje analizy wybranych utworów. Ich autorzy różnią się między sobą artystycznym statusem, a tym samym reprezentują różne obszary życia literackiego/kulturalnego przełomu osiemnastego i dziewiętnastego wieku. Pierwsi trzej to najważniejsi pisarze omawianego okresu, pozostali stanowią istotne dla tematu tło dla ich dzieł. Są to: Vittorio Alfieri i Ugo Foscolo – wybitni poeci i opiniotwórcy intelektualści; Vincenzo Monti – uznany wzór neoklasycznego stylu i doceniany przez kolejnych mecenasów poety; Pietro Giordani – pisarz i aktywny uczestnik życia kulturalnego, m.in. polemiki z romantyzmem; Filippo Pisani – oficer Królestwa Włoch i uczestnik kampanii rosyjskiej w 1812 roku; Lorenzo Mascheroni – sięgający okazjonalnie po pióro matematyk-intelektualista oraz zupełnie dziś zapomniany reprezentant środowisk klerykalnych – ksiądz Ferdinando Bazzano. Właśnie od przywołania jego apologetycznych sonetów (*Le glorie di*

*Napoleone il Grande... Sonetti*, 1811) rozpoczyna dr Artico analizę korpusu tekstów. Choć przeciętne, a może nawet mizerne pod względem artystycznym, odegrały one – jak cała tego typu panegiryczna twórczość tamtego okresu – istotną rolę „świadka systemu wartości, jaki pewien rodzaj literatury zamierzał promować” (s. 16). Były to wartości konserwatywne „oparte na zasadzie autorytaryzmu w dziedzinie religii i władzy politycznej” (tamże). Bazzano ubiera swój poetycki dyskurs w neoklasyczny strój i w tej formie opiewa geniusz zdobywcy i pogromcy rewolucyjnych ekscesów, prawodawcy i ostoji społecznego ładu. A jednak władza monarsza to władza sprawowana z woli bożej, co oznacza, że Napoleon pozostaje jedynie narzędziem w ręku Boga (np. *Il glorioso rialzamento del Trona Francese*, s. 16)

Podobne panegiryczne tony pobrzmiewają u Pietra Giordaniego, który podkreśla szczególnie działalność prawodawczą władcy (*Panegirico alla Sacra Maestà di Napoleone...* 1808) oraz u Vincenza Montiego, podkreślającego również niemal nadludzki wymiar władcy-bohatera, zasługującego na bezwzględny posłuch. Monti rozpoczął swą przygodę z literaturą panegiryczną jako bardzo młody człowiek w Państwie Kościelnym, opowiadając się m.in. przeciwko francuskiej rewolucji (*Bassvilliana* 1793). Drastyczna zmiana poglądów i wybór nowego mecenasa zaowocowały długą listą poezji poświęconych Napoleonowi. Artico poddaje analizie fragmenty kilku z nich: niedokończonego przez poetę poematu *Prometeo*, ody *Per la battaglia di Marengo* czy poematu *In morte di Lorenzo Mascheroni* (1802), podkreślając umiejętność Montiego wydobywania z klasycznego repertuaru takich alegorii i metafor, które „okazywały się znaczące i aktualne jeszcze po upływie ponad wieku” s. 63.

W obliczu takiego uwielbienia wobec Napoleona, niechętny głos Vittoria Alfieriego brzmiał samotnie. Alfieri nie dożył pełni epoki napoleońskiej (zmarł w roku 1803), dlatego Napoleon właściwie nie jest obecny w jego dziełach. Zasłynął jednak ze swej niechęci do Francuzów, czemu dał wyraz np. w odzie *Parigi sbastigliata* (1789) i w złożonym z utworów prozą i wierszem *Misogallo* (1799). Dr Artico zatrzymuje się na tych utworach, podkreślając inny ważny aspekt dyskursu Alfieriego. Dyskusja wokół postaci Francuza nie mogłaby toczyć się abstrahując od pojęć takich jak naród i ojczyzna, i właśnie w wypadku tego poety namysł nad pojęciem ojczyzny prowadzi do istotnej konkluzji: ojczyzna jest nie tam, gdzie człowiek się rodzi, ale tam, gdzie doświadcza wolności. Alfieri pisze o Napoleonie tylko raz (*Quel vil, che fiacca, a chi non le ha, le corna*, s. 38), w epigramacie poświęconym kampanii egipskiej, można więc zastanawiać się czy poeta „zasłużył” na osobny rozdział w tej pracy. Sam Artico odpowiada na to pytanie słowami: „arystokratyczny indywidualizm Alfieriego znajduje się na antypodach konformistycznego serwilizmu twórców apologetyki Bonapartego” (s. 39).

Odosobniony krytyczny głos autora *Misogallo* uwypukla jeszcze bardziej gromki poklask apologetów.

Najważniejszą postacią wśród bohaterów tej pracy jest niewątpliwie Ugo Foscolo, który związał z Napoleonem swe losy na wiele lat, także jako oficer w napoleońskim wojsku. Jego stosunek do poczynań Francuza jest dużo bardziej złożony niż w wypadku innych autorów i bezpośrednio związany z konkretnymi decyzjami politycznymi, poczynawszy od podpisania traktatu z Austriakami w Campoformio w 1796 r., które stanowiło twardą lekcję polityki dla patriotycznych środowisk północnych Włoch. Foscolo dał wyraz temu rozczarowaniu w swej słynnej powieści *Ultime lettere di Jacopo Ortisa*. Obok niej Artico przywołuje inne utwory: odę *A Bonaparte liberatore* (1798), *Orazione* (1802), sztukę *Aiace* (1811) i pamflet *Ipercalisse* (1815), z którego cytat widnieje na okładce jako tytuł książki: słowa Sanguine Cyrnei luimus perjurii Regis (s. 130) to chyba najbardziej dramatyczny wyraz trudnej wierności poety-patrioty wobec króla krzywoprzysięzcy. Foscolo jako młody człowiek dał się uwieść rewolucyjnym i republikańskim ideałom francuskiego wodza, walczył za nie potem na froncie odnosząc rany, ale także, kierując do Napoleona kolejne nawoływania o wolność dla Włoch czy zwracając uwagę na nadużycia władzy wykonawczej, dostrzegał równocześnie, że unowocześnienie państwa zasługuje na to, żeby nie prowadzić „strukturalnej” krytyki Napoleona. Daleki od wszelkiego oportunizmu, trwał przy Napoleonie kierując się, pomimo gorzkich rozczarowań, politycznym realizmem. Podobnie jak Alfieri, Foscolo wypracował własną koncepcję pojęcia ojczyzna: ojczyzna nie jest dziedziczona prawem krwi, ojczyznę się wybiera a następnie jej służy; ojczyzna to miejsce idealne, gdzie ludzie dzielą te same wartości.

W końcowej części monografii, posiłkując się przykładami z utworów D'Annunzia (*Il compagno dagli occhi senza cigli*, w: *Le faville del maglio*, 1928) i Bacchellego (*Il mulino del Po*, 1938-1940), Autor pokazuje, w jakim stopniu wypracowane w I połowie wieku obrazy Napoleona przetrwały wpływ czasu i powróciły w późniejszej literaturze.

Jak stwierdza Habilitant, obraz Napoleona w literaturze wczesnego włoskiego Ottocenta jest tematem niemal zupełnie niezbadanym (wymienia on jedno opracowanie, autorstwa Eileen Anne Millar, powstałe w latach 70), dlatego dobrze się stało, że powstała praca, która w dużej mierze zapełnia tę lukę. Nie jest to jednak lektura przeznaczona dla szerokiego odbiorcy. Dr Artico kieruje swoją książkę do przygotowanego czytelnika, dlatego nie znajdziemy tu tradycyjnego wprowadzenia o charakterze politycznym ani literackim. Istotne informacje zostają podane w sposób bardzo syntetyczny w bezpośrednim związku z prowadzoną analizą. Autor, budując niezwykle gęstą narrację, podąża w swoim toku myślenia precyzyjnie

wyznaczoną i oryginalną drogą. Wybrane fragmenty dzieł omawia w erudycyjny sposób udowadniając swoje umiejętności w dziedzinie analizy filologicznej tekstów i dobrą znajomość szeroko rozumianej kultury klasycznej, posługuje się staranną włoszczyzną, wzbogaconą – jeśli wymaga tego kontekst – sformułowaniami obcojęzycznymi. Pod względem formalnym tekst sytuuje się na pograniczu monografii i eseju literaturoznawczego. W rezultacie czytelnik, przygotowany na odbiór klasycznej monografii, może odczuwać pewien niedosyt nie znajdując na stronach książki oczywistego uzasadnienia pewnych autorskich wyborów lub przemilczeń. Zastanawia na przykład, dlaczego mówiąc o Montim Autor poświęcił tak wiele miejsca utworowi *Bassvilliana*, w której Napoleon z oczywistych przyczyn chronologicznych nie jest obecny, a pominął zupełnie istnienie kilku innych, istotnych „napoleońskich” utworów tego poety, m.in. cytowanych w każdej jego biografii *Beneficio*, *Il Bardo della Selva nera* czy *La spada di Federico II*. Niezrozumiałe jest też pominięcie Manzoni, autora ody *Il cinque maggio*. Również pozostali twórcy mają na koncie niewspomniane tu utwory, w których nawiązują w mniejszym czy większym stopniu do postaci Napoleona. Nie w pełni satysfakcjonuje zestawienie źródeł bibliograficznych (i pominięcie, istotnych w tego typu analizie badawczej, dat pierwszych wydań cytowanych dzieł), a w pewnych kontekstach można by się spodziewać bardziej specjalistycznych odniesień bibliograficznych niż popularyzatorskie historie literatury włoskiej. Na końcu książki zamieszczono tablice synoptyczne, lecz zawierają one jedynie niektóre informacje: znajdują się w nich wyłącznie nazwiska Alfieriego, Montiego i Foscola, i także tu brak wzmianki o utworach pominiętych w tekście. Na koniec jeszcze uwaga dotycząca podtytułu: omawiana tu literatura powstała zarówno w pierwszej połowie Ottocenta jak i w ostatniej dekadzie Settecenta, co nie znajduje odzwierciedlenia w tymże podtytule.

Pomimo tych uwag uważam tekst za wartościowy merytorycznie ze względu na jego temat, na oryginalny (nie zawsze oczywisty aczkolwiek inspirujący) tok wywodu oraz przekonujące wnioski wypływające z przeprowadzonej analizy. Książka nie wyczerpuje zagadnienia, lecz mimo to jest z pewnością godną uwagi publikacją. Autor swobodnie porusza się w obszarze literatury włoskiej (i to nie tylko tej neoklasycznej i preromantycznej, która jest tu bezpośrednim przedmiotem badań) oraz antycznej. Atutem pracy są dokonywane w trakcie analizy synchroniczne i diachroniczne porównania obrazów poetyckich różnych autorów, dające pewien wgląd w życie motywów literackich i rozwiązań formalnych oraz w zagadnienie mody literackiej.

Obok omówionej powyżej pracy w dorobku dra Artico znalazło się kilka artykułów z dziedziny literaturoznawstwa oraz monografia zatytułowana *Dolce Italia? Dzieje współczesnych Włoch w twórczości Francesca Gucciniego i innych "śpiewających autorów"* (Wrocław 2012). Powstała ona w oparciu o materiały zebrane do pracy doktorskiej, obronionej w roku 2007. Główną jej postacią jest artysta i pisarz: *cantautore* i (współ)autor powieści autobiograficznych i kryminalnych, wielka postać włoskiej estrady – Francesco Guccini. Tytułem wstępu, Autor wyjaśnia pochodzenie, znaczenie i społeczno-kulturowe konotacje zjawiska zwanego we Włoszech *cantautori*. Udanie posługuje się analogią do polskiego barda Jacka Kaczmarskiego, co pozwala mu w czytelny sposób przekazać polskiemu odbiorcy wymiar artystyczny i społeczny postaci *cantautore* i jego twórczości.

Temat piosenki artystycznej, jak czasem tłumaczy się to zjawisko, długo był traktowany z nieufnością przez środowiska akademickie. Czas okazał się jednak jego sprzymierzeńcem: najpierw rewaloryzacji tych obszarów kultury dokonał postmodernizm, a ostatnio kropkę nad i postawił Norweski Komitet Noblowski przyznając tegoroczną nagrodę w dziedzinie literatury znanemu amerykańskiemu bardowi Bobowi Dylanowi, przywoływanemu zresztą na stronach tej książki.

Autor wyodrębnia w dorobku Gucciniego piosenki komiczne, protestu i literackie. Omawia chronologicznie liczne konkretne teksty, cytowane we własnym przekładzie filologicznym. Zestawia poetykę Gucciniego z twórczością innych znaczących *cantautori* tego okresu: Fabrizio de Andrè i Eugenia Finardiego, co pozwala dookreślić miejsce Gucciniego na włoskiej scenie i wydobyć jeszcze pełniej charakterystyczne cechy jego poetyki. Śledzi obecne w tych piosenkach odniesienia do literatury: Szekspira, Flauberta, Lee Mastersa, Gozzana, Carducciego i wielu innych pisarzy i poetów, oraz do wydarzeń politycznych i społecznych takich jak np.: włoskie „ołówiane lata” 70, praska wiosna, masakra w libańskim Tal al -Zataar, włoska emigracja zarobkowa m.in. do Ameryki pd., przemiany społeczne w Italii poczynając od lat 50, i wiele innych.

Atutem monografii jest niemal dziennikarska lekkość stylu połączona z działającym bez zarzutu literaturoznawczym aparatem: bogatym tłem historycznym, sprawną i precyzyjną analizą tematyczną i formalną utworów Gucciniego, a także bardzo dobrym zapleczem dokumentacyjnym (przypisy, bibliografia). To cenne źródło wiedzy nie tylko o włoskich bardach, ale również o licznych aspektach społeczno-politycznej i kulturalnej rzeczywistości dwudziestowiecznych Włoch.

Przechodząc do artykułów, należy stwierdzić, że najwięcej z nich poświęcił Habilitant literaturze XIX wieku. Dwa z nich zamieścił na łamach „Wrocławskich Studiów Erazmiankich” w latach 2012 i 2013. W pierwszym, w tomie pt. *Sprawiedliwość prawa*, omawia *Esempi del concetto di giustizia nella letteratura italiana*. Powołując się na przekonanie amerykańskiego filozofa analitycznego Willarda Van Ormana Quine’a, że „jednostką sensu empirycznego jest nauka jako całość” (*Dwa dogmaty empiryzmu*, s. 71), dr Artico dokonał przeglądu tematu sprawiedliwości we włoskiej literaturze w oparciu o pochodzące z różnych wieków przykłady. Omówienie to z konieczności ma charakter skrótowy, ukazuje jednak nieprzemijającą obecność tej tematyki i mnogość stanowisk pisarzy i intelektualistów takich jak: Dante Alighieri, Giuseppe Parini, Antonio Gramsci, Piero Calamandrei, Italo Calvino, Alba de Céspedes i przedstawicielka rozwijającej się w ostatnich dziesięcioleciach *letteratura della migrazione* – Shirin Ramzanali Fazel.

W tomie pt. *Prawo życia i śmierci*, ukazał się tekst *Legge, vita e morte nella Lombardia del seicento. Le vicende della monaca di Monza nel „Fermo e Lucia”*. Autor przygląda się tematyce zła, prawa, śmierci i życia w powieści Alessandra Manzoniego *Fermo e Lucia*. Temat ten „uruchamia” postać Egidia, będąca nośnikiem koncepcji „banalności zła”, jednak zahamowania pisarza („ideologa rodziny”) w stosunku do tematyki erotycznej, związanej tu z problemem seksualnej emancypacji kobiety, powodują „przekierowanie” jego refleksji na kontekst historyczny. Poddając krytyce rządy hiszpańskich Habsburgów w północnych Włoszech, Manzoni podkreśla bezkarność zła dzięki nieskutecznemu prawu pozytywnemu (np. w postaci tzw. *grida*) i pokutującemu w społeczeństwie prawu honorowemu (*legge dell’onore*), skutkującemu niekończącym się pasmem zbrodni. Powiązany z pierwszym, drugi wątek refleksji zostaje zrealizowany dzięki postaci Geltrude. Manzoni proponuje namysł nad zjawiskiem tzw. *monacazioni forzate* i chociaż jego stosunek do wiary i do kościoła skutkuje ideologiczną autocenzurą, dobitnie wybrzmiewają oskarżenia autora przeciwko zmuszaniu kobiet do nałożenia habitu wbrew ich woli. Ta problematyka pozwala pisarzowi ustosunkować się do definicji życia (*vita*). Rozumie je jako życie podmiotu, który sam o sobie stanowi i podąża drogą samorealizacji, a nie tylko jako prawo do fizycznej nienaruszalności. Tekst posiada syntetyczne wielowątkowe wprowadzenie, charakteryzuje go wielość odniesień (historycznych, społecznych, prawniczych, literackich), a uzupełnia analiza stosownych fragmentów dzieła.

Z kolei w *Raccontare la Nazione: la letteratura sull’unificazione politica dell’Italia nel XIX secolo* (2012) dr Artico proponuje namysł nad wymiarem narracyjnym w naukach historycznych i rolę dzieła literackiego jako nośnika prawdy historycznej. Jest to więc próba

usystematyzowania problematyki, która powróci w omówionej na wstępie niniejszej recenzji publikacji. Autor przywołuje nazwiska takich badaczy jak Kołakowski, Todorov, Croce, Brioschi, Kula, Jedlicki i in., a następnie ilustruje swoje przemyślenia uwagami na temat dwóch powieści napisanych w II połowie XIX wieku: Nieva *Le confessioni di un italiano* i De Roberta *I vicerè*.

Opublikowany w 2010 w Wydawnictwie Uniwersytetu Łódzkiego artykuł *Obraz Leopardiego w dziełach Orzeszkowej i Zeromskiego* wpisuje się w temat polsko-włoskich relacji kulturalnych. Autor stawia w nim tezę, że postać i twórczość Leopardiego postrzegano w Polsce w sposób niepełny, nadmiernie akcentując jego „etykę rezygnacji”, a pomijając inne jej aspekty, jak np. niechęć poety do Państwa Kościelnego i wynikający stąd ostracyzm „współczesnych z powodów ideologicznych i wyznaniowych” (s. 70). W pierwszej części artykułu Autor udowadnia syntetycznie, lecz przekonująco, złożoność pozycji filozoficznych poety, a następnie, w oparciu o tę tezę przygląda się, w jaki sposób „polski” stereotyp utrwalają w swoich utworach Orzeszkowa (*Nad Niemnem*) i Zeromski (*Zamieć*). Swoją analizę przeprowadza starannie i rzeczowo, w rezultacie trudno nie zgodzić się z wnioskami artykułu. Opiera się także na stosownej bibliografii, pomijając jednak prace, które – jak sądzę – powinny znaleźć się w tego typu studium. Autor podkreśla na przykład, że polskie ograniczenia w recepcji poezji włoskiego poety były spowodowane brakiem przekładów i że „istnieje znikome prawdopodobieństwo, żeby Orzeszkowa знаła pierwsze Leopardiańskie przekłady na polski Edwarda Porębowicza” z roku 1887 (s. 63). To wielce prawdopodobna teza, lecz jednocześnie warto by podkreślić, że niektóre z tych przekładów ukazały się już w 1886 na łamach „Ateneum”, a nawet już w 1872 na łamach „Niwy”, a poza tym Porębowicz nie był jedynym tłumaczem i promotorem Leopardiego w tamtych latach. Dlatego nie zaszkodziłoby artykułowi uzupełnienie bibliografii o wyniki badań nt. przekładów Leopardiego, które włączyłam do powstałej na krakowskiej italianistyce bibliografii przekładów *Od Dantego do Fo. Włoska poezja i dramat w Polsce od XVII do XXI wieku* (Kraków 2007), a także o wyniki badań dotyczących popularyzacji jego poezji w polskiej prasie kulturalnej II połowy XIX wieku, zapewne czytanej także przez Orzeszkową (w: M. Gurgul, *Echa włoskie w prasie polskiej (1860-1939)*, Kraków 2006). Mocną stroną artykułu, jak zwykle w tekstach dra Artico, są filologiczne analizy fragmentów cytowanych dzieł, dlatego określenie „narrator” w wypadku podmiotu lirycznego należy uznać zapewne za przeoczenie.

W zestawie artykułów autorstwa dra Artico znalazły się także teksty o innej niż omawiana powyżej tematyce, na przykład *Il sergente di Marco Paolini quale adattamento scenico del romanzo di Mario Rigoni Stern*, poświęcony adaptacji teatralnej powieści Sterna

dokonanej w roku 2005 przez jednego z najważniejszych obecnie przedstawicieli włoskiej sceny. Autor przeprowadza czytelnika przez bogaty kontekst odniesień, poczynwszy od *Anabazy* Ksenofonta, poprzez istotne dla rozwoju *teatro di narrazione* utwory Eduarda De Filippa *Gli esami non finiscono mai* i Daria Fo *Mistero buffo*. Budując sieć intertekstualnych i interkulturowych powiązań, określa cechy poetyki *teatro di narrazione* i miejsce Paoliniego w tym teatrze, nawiązuje do postaci Sterna i jego wojennej historii, a w końcu stawia tezę, że adaptacja Paoliniego przedstawia pierwotne akcenty i uwypukla nie tyle konkretne doświadczenie historyczne (II wojna światowa), lecz raczej ahistoryczny wymiar ludzkiej egzystencji, i jest refleksją nad uniwersalnymi wartościami. W tym celu Autor dokonuje analizy krótkiego fragmentu utworu oceniając charakter teatralnego dyskursu w stosunku do powieściowego oryginału. Zaproponowany przez niego splot refleksji jest niewątpliwie interesujący, jednak w rezultacie tekst wydaje się mieć zachwiane proporcje: z ponad 11 stron tylko 4 strony poświęcone są tytułowemu zagadnieniu i brak na nich pogłębionej analizy teatrologicznej. Myślę, że już sama modyfikacja tytułu pozwoliłaby w jakimś stopniu zmniejszyć ten dysonans.

Podsumowując tę część dorobku naukowego Habilitanta stwierdzam, że – pomimo pewnych zastrzeżeń, wynikających także z indywidualnego spojrzenia każdego badacza i indywidualnych oczekiwań każdego czytelnika – wszystkie przedstawione mi do oceny publikacje posiadają odpowiedni poziom naukowy: zawierają godne uwagi refleksje; tok rozumowania Autora, oparty na precyzyjnie określonym aparacie pojęciowym, jest jasny i logiczny; widać w nich jego dobre przygotowanie filologiczne i szeroką, erudycyjną wiedzę.

Ilościowo dorobek dra Artico w dziedzinie literaturoznawstwa nie jest duży, wydaje mi się jednak, że aby ocenić w pełni Habilitanta jako badacza, nie można abstrahować od drugiej części jego dorobku, poświęconej zagadnieniom historycznym. Tym bardziej, że w dużej mierze przygotowanie historyczne determinuje zakres jego zainteresowań literaturoznawczych i niewątpliwie stanowi dla niego cenne zaplecze naukowe. Nie znam historycznych publikacji dra Artico i nie mogę zająć stanowiska co do ich wartości merytorycznej, jednak fakt, że wydaje je w cenionych pismach i wydawnictwach polskich i zagranicznych zdaje się świadczyć o ich wartości.

#### **Inna działalność naukowa Habilitanta:**

Dr Davide Artico poczynwszy od roku 2007 wziął udział w dwóch włoskich projektach badawczych o tematyce historycznej, przedstawił referaty na 14 konferencjach (w tym: 11

międzynarodowych; z tego 8 zagranicznych). Współorganizował 4 międzynarodowe konferencje. Jest członkiem komitetów redakcyjnych 2 czasopism: włoskiego czasopisma historycznego „Giornale di Storia Contemporanea” i „Studia Erasmiana Wratislaviensia”. Współpracuje z turyńskim wydawnictwem UTET.

Należy do następujących stowarzyszeń naukowych: Stowarzyszenie Italianistów Polskich, Arbeitsgemeinschaft für die neueste Geschichte Italiens oraz Società Italiana per lo Studio della Storia Contemporanea.

**działalność związana ściśle z literaturoznawstwem:** udział w 5 konferencjach o tematyce literackiej (wszystkie w Polsce). Współorganizacja 2 konferencji naukowych na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu w Turynie (2012) i w Wyższej Szkole Filologicznej we Wrocławiu (2015). Udział w pracach komitetu redakcyjnego interdyscyplinarnego rocznika naukowego „Studia Erasmiana Wratislaviensia”, w którym także publikował teksty o tematyce literaturoznawczej. Przynależność do Stowarzyszenia Italianistów Polskich.

W roku 2011 Nagroda Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego za osiągnięcia naukowe.

#### **Dydaktyka i działalność organizacyjna na rzecz macierzystej jednostki:**

Habilitant prowadzi(ł) zajęcia dydaktyczne (ćwiczenia, konwersatoria, wykłady) na studiach stacjonarnych i wieczorowych, licencjackich i magisterskich. Są to zajęcia językowe, językoznawcze (gramatyka opisowa), kulturoznawcze (Wiedza o Włoszech, wykłady z historii Włoch) oraz literackie (wykłady ze współczesnej literatury włoskiej na studiach stacjonarnych licencjackich i magisterskich). Świadczy to o dużej wszechstronności dydaktycznej Habilitanta. W latach 2008-2010 był w Instytucie Filologii Romańskiej koordynatorem LLP Erasmus.

#### **Popularyzacja kultury włoskiej:**

W latach od roku 2011 przyczynia się do popularyzacji języka włoskiego w roli przewodniczącego komisji konkursowej Ogólnopolskiego Konkursu Języka Włoskiego „Il Bel Paese” przy IX Liceum im. Juliusza Słowackiego we Wrocławiu.

#### **Wniosek końcowy**

Uważam, że dr Davide Artico jest w pełni dojrzałym badaczem, zaangażowanym w działalność naukową w Polsce i we Włoszech. Jego dorobek naukowy **spełnia wymagania** stawiane kandydatom do stopnia doktora habilitowanego, a to uzasadnia **wniosek o dopuszczenie** go do dalszych etapów przewodu habilitacyjnego.

*Monika Gwoźdź*